SKLEP SODIŠČA (drugi senat)

z dne 4. maja 2006*

V združenih zadevah C-23/03, C-52/03, C-133/03, C-337/03 in C-473/03,

katerih predmet so predlogi za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 234 ES, ki sta jih vložila Tribunale ordinario di Torino (C-23/03, C-52/03, C-133/03 in C-337/03) in Tribunale ordinario di Milano (C-473/03) (Italija) z odločbami z dne 13. in 29. januarja, 25. februarja, 15. julija in 23. oktobra 2003, ki so prispele na Sodišče 23. januarja, 10. februarja, 25. marca, 1. avgusta in 13. novembra 2003, v kazenskih postopkih zoper

Michela Mullieza in druge ter Giuseppeja Momblana (združeni zadevi C-23/03 in C-52/03),

Alessandra Nizza in Giacoma Pizzija (C-133/03),

Fabrizia Barra (C-337/03),

Adelia Aggia in druge (C-473/03),

* Jezik postopka: italijanščina.

SODIŠČE (drugi senat),

v sestavi C. W. A. Timmermans (poročevalec), predsednik senata, J. Makarczyk, sodnik, R. Silva de Lapuerta, sodnica, G. Arestis in J. Klučka, sodnika,

generalna pravobranilka: J. Kokott,
sodni tajnik: R. Grass,

Sodišče odloča z obrazloženim sklepom v skladu s členom 104(3), prvi pododstavek, Poslovnika,

po opredelitvi generalne pravobranilke

sprejema naslednji

Sklep

1 Predlogi za sprejetje predhodne odločbe se nanašajo na razlago Prve direktive Sveta 68/151/EGS z dne 9. marca 1968 o uskladitvi zaščitnih ukrepov za varovanje interesov družbenikov in tretjih oseb, ki jih države članice zahtevajo od gospodarskih družb v skladu s členom 58, drugi odstavek, Pogodbe, zato da se oblikujejo zaščitni ukrepi z enakim učinkom v vsej Skupnosti (UL L 65, str. 8, v nadaljevanju: Prva direktiva o družbah), zlasti člena 6 te direktive, na razlago Četrte direktive Sveta 78/660/EGS z dne 25. julija 1978 o letnih računovodskih izkazih posameznih vrst družb, ki temelji na členu 54(3)(g) Pogodbe (UL L 222, str. 11, v nadaljevanju: Četrta direktiva o družbah), zlasti člena 2 te direktive, in na razlago Sedme direktive Sveta 83/349/EGS z dne 13. junija 1983 o konsolidiranih računovodskih izkazih, ki

temelji na členu 54(3)(g) Pogodbe (UL L 193, str. 1, v nadaljevanju: Sedma direktiva o družbah), zlasti člena 16 te direktive, ter na razlago člena 5 Pogodbe EGS (postal člen 5 Pogodbe ES, ki je postal člen 10 ES) in člena 54(3)(g) Pogodbe EGS (postal člen 54(3)(g) Pogodbe ES, ki je po spremembi postal člen 44(2)(g) ES).

2 Ti predlogi so bili vloženi v kazenskih postopkih, začetih zoper M. Mullieza in druge ter G. Momblana (združeni zadevi C-23/03 in C-52/03), A. Nizza in G. Pizzija (C-133/03), F. Barra (C-337/03) ter A. Aggia in druge (C-473/03) zaradi domnevne kršitve določb s področja neresničnih podatkov o družbah (ponarejanje poslovnih knjig) iz italijanskega civilnega zakonika (Codice civile).

Pravni okvir

Skupnostna ureditev

3 V členu 2 Prve direktive o družbah je določeno:

„1. Države članice sprejmejo potrebne ukrepe za zagotovitev obveznosti družb, da objavijo najmanj naslednje dokumente in podatke:

[…]

(f) bilanco stanja in izkaz uspeha za vsako poslovno leto. Dokument, ki vsebuje bilanco stanja, mora vsebovati podrobne podatke o osebah, ki ga morajo po zakonu potrditi. Vendar pa je obvezna uporaba te določbe pri Gesellschaft mit beschränkter Haftung, société de personnes à responsabilité limitée, personenvennootschap met beperkte aansparakelijkheid, société à responsabilité limitée in società a responsabilità limitata v skladu z zakoni Nemčije, Belgije, Francije, Italije ali Luksemburga, kakor je navedeno v členu 1, in pri bestolen naamloze vennootschap v skladu z zakonom Nizozemske, preložena do datuma začetka izvajanja direktive, ki se nanaša na uskladitev vsebine bilance stanja in izkaza uspeha ter na oprostitev obvezne objave navedenih dokumentov, v celoti ali delno, za tiste od teh družb, katerih celotna bilanca stanja je manjša, kakor je določeno v tej direktivi; Svet bo sprejel takšno direktivo v dveh letih po sprejetju sedanje direktive;

[…]“

4 Člen 6 navedene direktive določa:

„Države članice predvidijo ustrezne kazni v primerih, če:

– nista objavljeni bilanca stanja in izkaz uspeha, kakor to zahteva člen 2(1)(f),

[…]“

5 V členu 2 Četrte direktive o družbah je določeno:

„1. Letni računovodski izkazi obsegajo bilanco stanja, izkaz poslovnega izida in pojasnila k računovodskim izkazom. Ti dokumenti so sestavljena celota.

2. Sestavljeni morajo biti jasno in v skladu s to direktivo.

3. Letni računovodski izkazi prikazujejo resnično in pošteno sliko sredstev in obveznosti, finančnega stanja in dobička ali izgube družbe.

4. Kjer uporaba te direktive ne bi zadoščala za prikaz resnične in poštene slike v smislu odstavka 3, je treba predložiti dodatne podatke.

5. Kadar je v izjemnih primerih uporaba določbe te direktive nezdružljiva z obveznostmi, določenimi v odstavku 3, je treba to določbo opustiti, da bi prikazali resnično in pošteno sliko v smislu odstavka 3. Vsako takšno opustitev je treba razkriti v pojasnilih k računovodskim izkazom skupaj z razlago vzrokov zanjo in z ugotovitvijo njenega vpliva na sredstva, obveznosti, finančno stanje in na dobiček ali izgubo. Države članice lahko opredelijo izjemne primere in določijo ustrezna izjemna pravila.

6. Države članice lahko odobrijo ali zahtevajo razkritje drugih podatkov v letnih računovodskih izkazih, pa tudi tistih, ki morajo biti razkriti v skladu s to direktivo.“

6 V členu 16, od (2) do (6), Sedme direktive o družbah so za konsolidirane računovodske izkaze navedene iste določbe kot v členu 2, od (2) do (6), Četrte direktive o družbah za letne računovodske izkaze, navedene v prejšnji točki tega sklepa.

Nacionalna ureditev

7 Z zakonsko uredbo št. 61 z dne 11. aprila 2002 o ureditvi kazenskih in upravnih kršitev, ki se nanašajo na gospodarske družbe, v skladu s členom 11 zakona št. 366 z dne 3. oktobra 2001 (GURI št. 88 z dne 15. aprila 2002, str. 4, v nadaljevanju: zakonska uredba št. 61/2002), ki je začela veljati 16. aprila 2002, je bil naslov XI knjige V italijanskega civilnega zakonika nadomeščen z novim naslovom XI „Kazenske določbe glede družb ali skupine družb“.

8 Ta zakonska uredba je bila sprejeta v okviru reforme italijanskega prava družb, ki je bila izvedena z več zakonskimi uredbami, sprejetimi na podlagi pooblastila, določenega z zakonom št. 366 z dne 3. oktobra 2001 (GURI št. 234 z dne 8. oktobra 2001).

9 Člen 2621 italijanskega civilnega zakonika, z naslovom „Neresnična sporočila in nezakonita razdelitev dobička ali predizplačilo dividend“, je v različici, ki je veljala pred začetkom veljavnosti zakonske uredbe št. 61/2002 (v nadaljevanju: prejšnji člen 2621 italijanskega civilnega zakonika), določal:

„Če dejanje ne pomeni hujše kršitve, se kaznujejo z zaporom od enega leta do petih let in globo v razponu od 1032 EUR do 10.329 EUR:

1. ustanovitelji, ustanovni družbeniki, uprava, generalni direktorji, člani nadzornega sveta in likvidacijski upravitelji, ki v poročilih, bilancah stanja in drugih sporočilih družbe na goljufiv način prikažejo neresnična dejstva v zvezi s ustanovitvijo

ali z gospodarskim stanjem družbe oziroma ki delno ali v celoti prikrijejo dejstva, povezana s tem stanjem;

[…]“

10 Zakonska uredba št. 61/2002 je med drugim v člena 2621 in 2622 italijanskega civilnega zakonika vnesla novi kazenski določbi, ki kaznujeta prikaz neresničnih podatkov o družbi, kršitev je imenovana tudi „ponarejanje poslovnih knjig“ (v nadaljevanju, glede na primer: novi člen 2621 italijanskega civilnega zakonika ali novi člen 2622 italijanskega civilnega zakonika ali nova člena 2621 in 2622 italijanskega civilnega zakonika), in določata:

„Člen 2621 (Neresnični podatki o družbi)

Če v členu 2622 ni drugače določeno, se uprava, generalni direktorji, člani nadzornega sveta in likvidacijski upravitelji, ki z namenom prevare družbenikov ali javnosti in pridobitve neupravičenega dobička zase ali za druge, v bilanci stanja, poročilu ali drugih zakonsko določenih sporočilih o družbi, ki so namenjeni družbenikom ali javnosti, prikažejo neresnična dejstva, čeprav so ta predmet presoje, ali izpustijo podatke, katerih objavo določa zakon, o gospodarskem, premoženjskem ali finančnem stanju družbe ali skupine družb, katerih del je, tako da pri naslovnikih povzročijo zmoto glede tega stanja, kaznujejo z zaporom do enega leta in šestih mesecev.

Enako se kaznuje, kadar se podatki nanašajo na sredstva, ki jih družba poseduje ali upravlja za račun tretjih.

Kazen je v vsakem primeru izključena, če neresnični ali izpuščeni podatki ne spreminjajo pomembno prikaza gospodarskega, premoženjskega ali finančnega stanja družbe ali skupine družb, katere del je. Prav tako je kazen izključena, kadar neresnični ali izpuščeni podatki povzročijo spremembo dobička ali izgube poslovnega leta pred obdavčitvijo, ki ni višja od 5 %, ali spremembo neto premoženja, ki ne presega 1 %.

V nobenem primeru dejanje ni kaznivo, če je posledica predvidevanj, ki, posamezno ocenjena, ne odstopajo za več kot 10 % od pravilne ocene.

Člen 2622 (Neresnični podatki o družbi, ki so v škodo družbenikov ali upnikov)

Uprava, generalni direktorji, člani nadzornega sveta in likvidacijski upravitelji, ki z namenom prevare družbenikov ali javnosti in pridobitve neupravičenega dobička zase ali za druge, v bilanci stanja, poročilu ali drugih zakonsko določenih sporočilih o družbi, ki so namenjeni družbenikom ali javnosti, prikažejo neresnična dejstva, čeprav so ta predmet presoje, ali izpustijo podatke, katerih objavo določa zakon, o gospodarskem, premoženjskem in finančnem stanju družbe ali skupine družb, katerih del je, in tako pri naslovnikih povzročijo zmoto glede tega stanja ter povzročijo premoženjsko škodo družbenikom ali upnikom, se na podlagi prijave prizadete osebe kaznujejo z zaporom od šestih mesecev do treh let.

Postopek se uvede tudi na podlagi prijave, kadar je dejanje sestavni del drugega, tudi hujšega, kaznivega dejanja v škodo premoženja oseb, ki niso družbeniki in upniki, razen če so oškodovani država, druge javne ustanove ali Evropske skupnosti.

Če gre za družbe, za katere veljajo določbe dela IV, naslov III, poglavje II, zakonske uredbe št. 58 z dne 24. februarja 1998, se dejanja iz prvega odstavka tega člena kaznujejo z zaporom od enega leta do štirih let in se kaznivo dejanje lahko preganja po uradni dolžnosti.

Kadar se podatki nanašajo na sredstva, ki jih družba poseduje ali upravlja za račun tretjih, velja ista kazen kot za dejanja iz prvega in tretjega odstavka tega člena.

Kazen je izključena za dejanja iz prvega in tretjega odstavka, če neresnični ali izpuščeni podatki ne spreminjajo pomembno prikaza gospodarskega, premoženjskega ali finančnega stanja družbe ali skupine družb, katerih del je. Kazen je v vsakem primeru izključena, kadar neresnični ali izpuščeni podatki povzročijo spremembo dobička ali izgube poslovnega leta pred obdavčitvijo, ki ni višja od 5 %, ali spremembo neto sredstev in obveznosti, ki ne presega 1 %.

V nobenem primeru dejanje ni kaznivo, če je posledica predvidevanj, ki, posamezno ocenjena, ne odstopajo za več kot 10 % od pravilne ocene."

Spori o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

11 Iz predložitvenih odločb izhaja, da je bilo v kazenskih postopkih, ki se obravnavajo v zadevah v glavni stvari, ponarejanje poslovnih knjig, ki se očita obtožencem, storjeno v okviru prejšnjega člena 2621 italijanskega civilnega zakonika oziroma pred začetkom veljavnosti zakonske uredbe št. 61/2002 ter novih členov 2621 in 2622 tega zakonika.

12 Tribunale ordinario di Torino je v zadevi C-23/03 prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1. Ali je treba člen 6 Direktive 68/151 razlagati tako, da morajo države članice predvideti ustrezne kazni ne samo, če nista objavljena bilanca stanja in izkaz uspeha gospodarskih družb, temveč tudi če se nepravilno objavijo ti dokumenti, drugi podatki o družbah, namenjeni družbenikom in javnosti, ali kateri koli drugi podatki o gospodarskem, premoženjskem ali finančnem stanju, ki jih mora družba predstaviti v zvezi z družbo ali s skupino družb, ki ji pripada?

2. Ali je treba (ali ne), glede na obveznost vsake države članice, da sprejme ‚ustrezne kazni' za kršitve, določene v direktivah 68/151 in 78/660, ti direktivi in zlasti povezane določbe člena 44([2])(g) ES, člena 2(1)(f) in člena 6 Direktive 68/151 ter člena 2(2), (3) in (4) Direktive 78/660, kakor je bila spremenjena z Direktivo 83/349 in [Direktivo Sveta 90/605/EGS z dne 8. novembra 1990], razlagati tako, da ta pravila nasprotujejo zakonu države članice, ki izključuje, da je kršitev obveznosti objave ter resničnosti in poštenosti podatkov, kar zadeva nekatere dokumente, določene s pravom družb (med katerimi sta bilanca stanja in izkaz uspeha), lahko predmet kazenskega pregona, če:

(a) je ponarejanje samo kvalitativno;

(b) neresnični podatki o družbah ali neobjava podatkov povzroči/jo spremembo dobička ali izgube poslovnega leta ali spremembo neto premoženja družbe, ki ne presega določenega praga, izraženega v odstotkih;

(c) so navedeni podatki, čeprav so namenjeni prevari družbenikov ali javnosti in pridobitvi neupravičenega dobička, posledica predvidevanj, ki, posamezno ocenjena, odstopajo od resničnosti, vendar ne za več kot določen prag;

(d) nepravilni ali izpuščeni podatki ter v vsakem primeru sporočila in podatki, ki ne izražajo resnične in poštene slike premoženjskega [in] finančnega stanja [ter] dobička ali izgube poslovnega leta, ne spreminjajo ‚pomembno' premoženjskega ali finančnega stanja skupine?

3. Ali je treba (ali ne), glede na obveznost vsake države članice, da sprejme ‚ustrezne kazni' za kršitve, določene v direktivah 68/151 in 78/660, ti direktivi in zlasti povezane določbe člena 44([2])(g) ES, člena 2(1)(f) in člena 6 Direktive 68/151 ter člena 2(2), (3) in (4) Direktive 78/660, kakor je bila spremenjena z direktivama 83/349 in 90/605, razlagati tako, da ta pravila nasprotujejo zakonu države članice, ki za kršitev teh obveznosti objave ter resničnosti in poštenosti podatkov, ki so naložene družbam in zagotavljajo varovanje ‚interesov družbenikov in tretjih oseb', vzpostavlja sistem kazni, ki:

(a) v najhujših primerih (premoženjska škoda) podeljuje samo družbenikom in upnikom pravico, da zahtevajo kazen, kar pomeni izključitev splošnega in učinkovitega varovanja tretjih oseb;

(b) v manj hudih primerih (neobstoj premoženjske škode ali prijave) določa samo prekršek, ki v italijanskem procesnem sistemu zaradi zgoraj predstavljenih razlogov ni učinkovit;

(c) zasebnim strankam – prek sistema prepoznega umika prijave – omogoča, da popolnoma odpravijo varovanje interesa, ki ga zagotavlja preglednost v zvezi z družbami?“

13 Tribunale ordinario di Torino je v zadevi C-52/03 prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1. Ali je treba člen 6 Direktive 68/151 razlagati tako, da morajo države članice predvideti ustrezne kazni ne samo, če nista objavljena bilanca stanja in izkaz uspeha gospodarskih družb, temveč tudi če se nepravilno objavijo ti dokumenti, drugi podatki o družbah, namenjeni družbenikom in javnosti, ali kateri koli drugi podatki o gospodarskem, premoženjskem ali finančnem stanju, ki jih mora družba predstaviti v zvezi z družbo ali skupino družb, ki ji pripada?

2. Ali je treba (ali ne), glede na obveznost vsake države članice, da sprejme ‚ustrezne kazni‘ za kršitve, določene v direktivah 68/151 in 78/660, ti direktivi in zlasti povezane določbe člena 44([2])(g) ES, člena 2(1)(f) in člena 6 Direktive 68/151 [ter] člena 2(2), (3) in (4) Direktive 78/660, kakor je bila spremenjena z direktivama 83/349 in 90/605, razlagati tako, da ta pravila nasprotujejo zakonu države članice, ki izključuje, da se kršitev obveznosti objave ter resničnosti in poštenosti podatkov o družbah lahko preganja, in določa sistem, ki dejansko ne izpolnjuje meril učinkovitosti, sorazmernosti in odvračalne narave kazni, katerih namen je zagotavljati tako varovanje?

3. Ali je treba (ali ne) zgoraj navedene direktive in zlasti določbe člena 44([2])(g) ES, člena 2(1)(f) in člena 6 Direktive 68/151 [ter] člena 2(2), (3) in (4) Direktive

78/660, kakor je bila spremenjena z direktivama 83/349 in 90/605, razlagati tako, da ta pravila nasprotujejo zakonu države članice, ki pri kršitvi teh obveznosti objave ter resničnosti in poštenosti podatkov, ki so naložene družbam in zagotavljajo varovanje ‚interesov družbenikov in tretjih oseb', določa, da imajo pravico zahtevati kazen samo družbeniki in upniki, ter posledično izključuje splošno in učinkovito varovanje tretjih oseb?

4. Ali je treba (ali ne) zgoraj navedene direktive in zlasti določbe člena 44([2])(g) ES, člena 2(1)(f) in člena 6 Direktive 68/151 ter člena 2(2), (3) in (4) Direktive 78/660, kakor je bila spremenjena z direktivama 83/349 in 90/605, razlagati tako, da ta pravila nasprotujejo zakonu države članice, ki pri kršitvah teh obveznosti objave ter resničnosti in poštenosti podatkov, ki so naložene družbam in zagotavljajo varovanje ‚interesov družbenikov in tretjih oseb', določa zelo diferencirana mehanizem pregona in sistem kazni, vendar pridržuje pregon na podlagi prijave ter hujše in učinkovitejše kazni samo za kršitve, ki povzročijo škodo družbenikom in upnikom?"

14 Tribunale ordinario di Torino je v zadevi C-133/03 prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1. Ali je treba člen 6 Direktive 68/151 razlagati tako, da morajo države članice predvideti ustrezne kazni ne samo, če nista objavljena bilanca stanja in izkaz uspeha gospodarskih družb, temveč tudi če se nepravilno objavijo ti dokumenti, drugi podatki o družbah, namenjeni družbenikom in javnosti, ali kateri koli drugi podatki o gospodarskem, premoženjskem ali finančnem stanju, ki jih mora družba predstaviti v zvezi z družbo ali skupino družb, ki ji pripada?

2. Ali je treba (ali ne), glede na obveznost vsake države članice, da sprejme ‚ustrezne kazni' za kršitve, določene v direktivah 68/151 in 78/660, ti direktivi ter zlasti povezane določbe člena 44([2])(g) ES, člena 2(1)(f) in člena 6 Direktive 68/151 [ter] člena 2(2), (3) in (4) Direktive 78/660, kakor je bila spremenjena z direktivama 83/349 in 90/605, razlagati tako, da ta pravila nasprotujejo zakonu države članice, ki izključuje, da se kršitev obveznosti objave ter resničnosti in poštenosti podatkov o družbah lahko preganja, ter določa sistem, ki dejansko ne izpolnjuje meril učinkovitosti, sorazmernosti in odvračalne narave kazni, katerih namen je zagotavljati tako varovanje?

3. Ali je treba (ali ne) zgoraj navedene direktive in zlasti določbe člena 44([2])(g) ES, člena 2(1)(f) in člena 6 Direktive 68/151 [ter] člena 2(2), (3) in (4) Direktive 78/660, kakor je bila spremenjena z direktivama 83/349 in 90/605, razlagati tako, da ta pravila nasprotujejo zakonu države članice, ki pri kršitvah teh obveznosti objave ter resničnosti in poštenosti podatkov, ki so naložene družbam in zagotavljajo varovanje ‚interesov družbenikov in tretjih oseb', določa, da imajo pravico zahtevati kazen samo družbeniki in upniki, ter posledično izključuje splošno in učinkovito varovanje tretjih oseb?

4. Ali je treba (ali ne) zgoraj navedene direktive in zlasti določbe člena 44([2])(g) ES, člena 2(1)(f) in člena 6 Direktive 68/151 [ter] člena 2(2), (3) in (4) Direktive 78/660, kakor je bila spremenjena z direktivama 83/349 in 90/605, razlagati tako, da ta pravila nasprotujejo zakonu države članice, ki pri kršitvah teh obveznosti objave ter resničnosti in poštenosti podatkov, ki so naložene družbam in zagotavljajo varovanje ‚interesov družbenikov in tretjih oseb', določa zelo diferencirana mehanizem pregona in sistem kazni, vendar pridržuje pregon na podlagi prijave ter hujše in učinkovitejše kazni samo za kršitve, ki povzročijo škodo družbenikom in upnikom?"

15 Tribunale ordinario di Torino je v zadevi C-337/03 prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji:

„1. Ali je treba (ali ne) določbe člena 44([2])(g) [ES], člena 2(1)(f) in člena 6 Direktive 68/151 [ter] člena 2(2), (3) in (4) Direktive 78/660, kakor je bila dopolnjena z direktivama 83/349 in 90/605, razlagati tako, da ta pravila nasprotujejo zakonu države članice, ki izključuje, da se kršitev obveznosti objave ter resničnosti in poštenosti podatkov, ki so naložene družbam, lahko preganja, če se navedejo podatki, ki so, čeprav so namenjeni prevari družbenikov ali javnosti in pridobitvi neupravičenega dobička, posledica predvidevanj, ki, posamezno ocenjena, odstopajo od resničnosti, vendar ne za več kot določen prag?

2. Ali je treba (ali ne), glede na obveznost vsake države članice, da sprejme ‚ustrezne kazni' za kršitve, določene v direktivah 68/151 in 78/660, navedeni direktivi in zlasti povezane določbe člena 44([2])(g) ES, člena 2(1)(f) in člena 6 Direktive 68/151 [ter] člena 2(2), (3) in (4) Direktive 78/660, kakor je bila dopolnjena z direktivama 83/349 in 90/605, razlagati tako, da ta pravila nasprotujejo zakonu države članice, ki za kršitev obveznosti, naloženih za varstvo načela objave ter resničnosti in poštenosti podatkov o družbah, določa sistem kazni, ki v praksi dovoljuje ponarejanje bilanc stanja v višini ene petine premoženja?"

16 Tribunale ordinario di Milano je v zadevi C-473/03 prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1. Ali je treba člen 6 Direktive 68/151 razlagati tako, da morajo države članice predvideti ustrezne kazni ne samo, če nista objavljena bilanca stanja in izkaz uspeha

gospodarskih družb, temveč tudi če so ponarejeni ti dokumenti, drugi podatki o družbah, namenjeni družbenikom in javnosti, ali kateri koli drugi podatki o gospodarskem, premoženjskem ali finančnem stanju, ki jih mora družba predstaviti v zvezi z družbo ali s skupino družb, ki ji pripada?

2. Ali se merilo učinkovitosti, sorazmernosti in odvračalne narave, s katerim je Sodišče v sodbi z dne 21. septembra 1989 [v zadevi Komisija proti Grčiji (68/88, Recueil, str. 2965)] natančneje določilo pojem ‚ustrezna kazen', sklicuje na naravo oziroma vrsto abstraktno predpisane kazni ali tudi na njeno konkretno uporabo, ob upoštevanju strukturnih značilnosti pravnega reda, katerega del je?

3. Nazadnje, ali so ta merila izpolnjena v členu 2621 italijanskega civilnega zakonika (kakor je bil spremenjen z zakonsko uredbo št. 61 z dne 11. aprila 2002), v katerem je določena zaporna kazen do enega leta in šestih mesecev ter zato zastaralni rok največ štirih let in šestih mesecev od storitve kršitve, če je vse to določeno v pravnem sistemu, ki po predhodnih poizvedbah in kazenskem postopku, ki ga sproži državno tožilstvo, predvideva nadzor, ki ga izvaja sodnik, ki vodi predhodno obravnavo, da bi preveril, ali so izpolnjeni pogoji, potrebni za začetek sodnega postopka, nato pa možnost treh stopenj postopka pred izrekom dokončne odločbe in torej, pri obsodbi, pred dejansko naložitvijo kazni? V zvezi s tem je treba upoštevati zapletenost preverjanj, zahtevanih v členu 2621 civilnega zakonika, zaradi omejitev naložitve kazni, določenih v tem členu (člen 2621, tretji in četrti odstavek)."

17 S sklepom predsednika Sodišča z dne 17. marca 2003 sta bili zadevi C-23/03 in C-52/03 združeni zaradi pisnega in ustnega postopka ter izreka sodbe. Zaradi povezanosti je treba ti zadevi poleg tega za ta sklep združiti z zadevami C-133/03, C-337/03 in C-473/03.

18 Sodišče je po sodbi z dne 3. maja 2005 v zadevi Berlusconi in drugi (C-387/02, C-391/02 in C-403/02, ZOdl., str. I-3565) vprašalo nacionalni sodišči, ki sta postavili vprašanja za predhodno odločanje, ki so bila na prvi pogled podobna vprašanjem, na podlagi katerih je bila izrečena navedena sodba, ali nameravata ob upoštevanju te sodbe ohraniti svoje predloge za sprejetje predhodne odločbe.

19 Predložitveno sodišče je v petih zadevah, ki so predmet tega sklepa, Sodišču sporočilo, ali da mora predhodno zaslišati stranke glede morebitnega umika predloga (združeni zadevi C-23/03 in C-52/03) ali da namerava ohraniti predloge (C-133/03, C-337/03 in C-473/03).

Vprašanja za predhodno odločanje

20 V skladu s členom 104(3), prvi pododstavek, Poslovnika lahko Sodišče, če je v predhodno odločanje predloženo vprašanje, ki je enako tistemu, o katerem je Sodišče že odločalo, po opredelitvi generalnega pravobranilca kadar koli odloči z obrazloženim sklepom.

21 Treba je ugotoviti, da to velja za pet zadev, ki so predmet tega sklepa.

22 Teh pet zadev spada v isti pravni in dejanski okvir kot tri zadeve, v katerih je bila izrečena zgoraj navedena sodba Berlusconi in drugi (glej točke od 31 do 36).

23 Predložitveni sodišči namreč opozarjata, da uporaba novih členov 2621 in 2622 italijanskega civilnega zakonika preprečuje, da so dejstva v zadevi v glavni stvari, zaradi katerih se je prvotno začel pregon zaradi kaznivega dejanja, določenega v prejšnjem členu 2621 tega zakonika, lahko vzrok za kazenski pregon njihovih storilcev, in to predvsem zaradi v nadaljevanju navedenih razlogov.

24 Prvič, če lahko državno tožilstvo načeloma po uradni dolžnosti, torej brez prijave, preganja storilce teh dejanj na podlagi novega člena 2621 italijanskega civilnega zakonika, je zadevna kršitev zdaj prekršek, za katerega posledično velja najdaljši zastaralni rok štirih let in pol, in ne kaznivo dejanje, za katero velja zastaralni rok sedmih let in pol, določen v prejšnjem členu 2621 tega zakonika. V zadevah v glavni stvari bi kršitev, določena v novem členu 2621 istega zakonika, absolutno zastarala.

25 Drugič, če dejstva v postopku v glavni stvari z vidika kaznivega dejanja, določenega v novem členu 2622 italijanskega civilnega zakonika, še niso zastarala, jih ni mogoče preganjati na podlagi tega člena, če družbenik ali upnik, ki meni, da je oškodovan zaradi navedenega ponarejanja, ni vložil prijave, saj je vložitev prijave pogoj, potreben za začetek pregona na podlagi te določbe, če je vsaj, kot je bilo ugotovljeno v kazenskih postopkih, ki se obravnavajo v zadevi v glavni stvari, to ponarejanje zadevalo družbe, ki ne kotirajo na borzi.

26 Tretjič, predložitveni sodišči opozarjata, da bi za pregon storilcev dejanj lahko veljali pragovi, ki so z enakim besedilom določeni v novem členu 2621, tretji in četrti odstavek, ter novem členu 2622, peti in šesti odstavek, italijanskega civilnega zakonika, kar bi po eni strani izključilo kazen za ponarejanje, katerega posledice niso velike ali imajo majhen pomen, in sicer za tisto ponarejanje, katerega posledica je bila samo sprememba ali bruto dobička in izgube poslovnega leta, ki ni višja od 5 %, ali neto premoženja, ki ne presega 1 %; po drugi strani in v vsakem primeru pa bi izključilo kazen za dejanja, ki so posledica predvidevanj, ki, posamezno ocenjena, ne odstopajo za več kot 10 % od pravilne ocene.

27 Ob upoštevanju teh ugotovitev navedeni sodišči po zgledu državnega tožilstva menita, da se v teh postopkih postavljajo vprašanja, ali so kazni, določene v novih členih 2621 in 2622 italijanskega civilnega zakonika, ustrezne ali ne z vidika člena 6 Prve direktive o družbah, kot ga je Sodišče razložilo predvsem v sodbi z dne 4. decembra 1997 v zadevi Daihatsu Deutschland (C-97/96, Recueil, str. I-6843), ali člena 10 ES, iz katerega na podlagi ustaljene sodne prakse od zgoraj navedene sodbe Komisija proti Grčiji izhaja, da morajo biti kazni za kršitev določb prava Skupnosti učinkovite, sorazmerne in odvračalne.

28 Vprašanja, postavljena v petih zadevah, ki so predmet tega sklepa, se nanašajo na podobne točke, kot so bile navedene v treh zadevah, v katerih je bila izrečena zgoraj navedena sodba Berlusconi in drugi (točke od 37 do 39):

– v vsaki od teh petih zadev se postavlja vprašanje, ali se obveznost, da se predvidijo ustrezne kazni, določena v členu 6 Prve direktive o družbah, uporablja samo pri neobjavi letnih računovodskih izkazov ali tudi pri objavi ponarejenih poslovnih knjig (glej prvi vprašanji v zadevah C-387/02, C-391/02 in C-403/02, v katerih je bila izrečena navedena sodba);

– v dveh od teh zadev (C-23/03 in C-337/03, drugi vprašanji) je v središču vprašanje ustreznosti dovoljenega odstopanja (glej drugo vprašanje v zadevi C-387/02, prvo vprašanje v zadevi C-391/02 in drugo vprašanje v zadevi C-403/02);

– v dveh od teh zadev (C-23/03 in C-473/03, tretji vprašanji) je postavljeno vprašanje ustreznosti zastaralnega roka za prekršek, določen v novem členu 2621 italijanskega civilnega zakonika (glej drugo vprašanje v zadevi C-387/02, prvo vprašanje v zadevi C-391/02 in drugo vprašanje v zadevi C-403/02);

– v treh od teh zadev (C-52/03, C-133/03 in C-473/03, druga vprašanja) se postavlja vprašanje, ali je treba ustreznost kazni presojati abstraktno ali glede na njeno konkretno uporabo, ob upoštevanju strukturnih značilnosti zadevnega nacionalnega pravnega reda (glej drugo vprašanje v zadevi C-387/02, prvo vprašanje v zadevi C-391/02 in drugo vprašanje v zadevi C-403/02);

– v treh od teh zadev (C-23/03, C-52/03 in C-133/03, tretja vprašanja) se postavlja vprašanje ustreznosti kazni za kaznivo dejanje, določeno v novem členu 2622 italijanskega civilnega zakonika, ob upoštevanju dejstva, da se kršitev obveznosti objave ter resničnosti in poštenosti podatkov, ki so naložene družbam, načeloma lahko preganja samo na podlagi prijave družbenika ali upnika (glej drugo vprašanje v zadevi C-387/02, peto in šesto vprašanje v zadevi C-391/02 ter tretje vprašanje v zadevi C-403/02);

– nazadnje, v dveh od teh zadev (C-52/03 in C-133/03, četrti vprašanji) se postavljajo vprašanja združljivosti diferenciranega sistema kazni, določenih v novih členih 2621 in 2622 italijanskega civilnega zakonika, ker je precej večje varovanje dodeljeno interesom družbenikov in upnikov kot interesom tretjih oseb, kot so konkurenti ali predstavniki zaposlenih, ter celo splošnemu in temeljnemu interesu javnosti in trga za pravilno delovanje družb ter zlasti preglednost in pravilnost informacij, ki jih navedejo družbe (glej prvo vprašanje v zadevi C-387/02, prvo in šesto vprašanje v zadevi C-391/02 ter tretje vprašanje v zadevi C-403/02).

29 Treba je opozoriti, da je Sodišče v točki 63 zgoraj navedene sodbe Berlusconi in drugi razsodilo, da zahtevo po ustreznosti sankcij, kot so te, predpisane v novih členih 2621 in 2622 italijanskega civilnega zakonika za kršitve, ki izvirajo iz ponarejanja poslovnih knjig, določa člen 6 Prve direktive družb.

30 Poleg tega iz razlogov v točkah 75 in 77 te sodbe izhaja, da se v primerih, kot se obravnavajo v zadevah v glavni stvari, ni mogoče sklicevati na člen 6 Prve direktive o družbah, da se preveri združljivost novih členov 2621 in 2622 italijanskega civilnega zakonika s to določbo, ker bi to lahko povzročilo, da se odstopi od uporabe sistema milejših kazni, predpisanih v teh členih. Namreč, omejitve, ki izhajajo iz narave katere koli direktive, prepovedujejo, da bi direktiva lahko imela za posledico opredelitev ali poostritev kazenske odgovornosti obtožencev.

31 Sodišče je predvsem na tej podlagi v točki 78 zgoraj navedene sodbe Berlusconi in drugi odgovorilo, da se v položaju, kot je ta v postopkih v glavni stvari, javni organi države članice ne morejo sklicevati na Prvo direktivo o družbah proti obtožencem v okviru kazenskih postopkov, ker direktiva sama in neodvisno od notranjega zakona države članice, sprejetega za njeno izvedbo, ne more vplivati na opredelitev ali poostritev kazenske odgovornosti obtožencev.

32 Enako je torej treba odgovoriti v petih zadevah, ki so predmet tega sklepa.

33 Te ugotovitve ne izpodbijajo stališča, s katerimi je predložitveno sodišče v zadevah C-133/03 in C-337/03 odgovorilo na vprašanje Sodišča, ali namerava ohraniti svoja predloga za sprejetje predhodne odločbe, ob upoštevanju izreka zgoraj navedene sodbe Berlusconi in drugi (glej točki 18 in 19 tega sklepa).

34 To sodišče se sklicuje najprej na sodbo z dne 11. novembra 2004 v zadevi Niselli (C-457/02, ZOdl., str. I-10853), ki se je nanašala na zadevo, ki je bližje zadevam v glavni stvari.

35 Sodišče je v točki 30 te sodbe razsodilo, da čeprav so dejstva, ki so povzročila začetek kazenskega postopka, takrat, ko so obstajala, pomenila kršitve, ki se kazensko preganjajo, v teh pogojih ni povoda, da bi se spraševali o posledicah, ki bi lahko izhajale iz načela zakonitosti kazni za uporabo zadevne direktive v tej zadevi. Vendar je Sodišče v točki 29 iste sodbe tudi opozorilo, kot je storilo v točki 74 zgoraj navedene sodbe Berlusconi in drugi, da direktiva sama in neodvisno od pravnega pravila države članice, ki je bilo sprejeto za njeno izvršitev, ne more učinkovati tako, da določi ali poostri kazensko odgovornost tistih, ki kršijo določbe te direktive.

36 Treba je ugotoviti, da je Sodišče v točkah 75 in 77 zgoraj navedene sodbe Berlusconi in drugi razsodilo, da se ni mogoče sklicevati na člen 6 Prve direktive o družbah, da se preveri združljivost novih členov 2621 in 2622 italijanskega civilnega zakonika s to določbo, ker bi to lahko povzročilo, da se odstopi od uporabe sistema milejših kazni, predpisanih v teh členih.

37 Predložitveno sodišče v zadevi C-133/03 je nato potrdilo, da lahko glede na načela italijanskega ustavnega prava samo Corte constituzionale (ustavno sodišče) odloči, ali se lahko nacionalno pravilo, ki bi ga Sodišče razglasilo za nezdružljivo s pravom Skupnosti, še naprej ne uporablja.

38 V zvezi s tem je treba opozoriti, kot je Sodišče storilo v točki 72 zgoraj navedene sodbe Berlusconi in drugi, da mora v skladu z ustaljeno sodno prakso zaradi morebitne nezdružljivosti nacionalnega pravila s pravom Skupnosti nacionalno sodišče po uradni dolžnosti odstopiti od uporabe tega pravila, ne da bi predlagalo ali čakalo na njegovo predhodno razveljavitev po zakonodajni poti ali po kakem drugem ustavnem postopku.

39 Sodišče je poleg tega v sodbi z dne 9. marca 1978 v zadevi Simmenthal (106/77, Recueil, str. 629), navedeni v točki 72 zgoraj navedene sodbe Berlusconi in drugi, potrdilo, da ta obveznost, naložena nacionalnemu sodišču, velja tudi za obveznost, da se zadeva predloži Corte costituzionale.

40 Nazadnje, predložitveno sodišče v zadevi C-337/03 trdi, da se predmet te zadeve razlikuje od predmeta zadev, v katerih je bila izrečena zgoraj navedena sodba Berlusconi in drugi.

41 Te zadeve so se nanašale na vprašanje ustreznosti milejših kazni, ki so nasledile strožje kazni, ki so veljale ob storitvi kršitev. Vendar pa izrek v zvezi z dovoljenimi odstopanji, ki se obravnavajo v zadevi C-337/03, ni povezan s tem vprašanjem.

42 Treba je ugotoviti, da je Sodišče v zgoraj navedeni sodbi Berlusconi in drugi, ki se je sicer nanašala predvsem na zadeve, v katerih so se obravnavala ta odstopanja, razsodilo, da sklicevanje na Prvo direktivo o družbah ne more povzročiti, da se odstopi od uporabe sistema milejših kazni, ker direktiva ne more imeti za posledico opredelitve ali poostritve kazenske odgovornosti obtožencev.

43 Vendar je posledica novih določb, ki uvajajo ta dovoljena odstopanja, kadar se ta uporabljajo, preprečiti vsakršen kazenski pregon na podlagi členov 2621 in 2622 italijanskega kazenskega zakonika.

44 Ti določbi se torej očitno nanašata na obseg kazenske odgovornosti zadevnih oseb.

45 Ob upoštevanju vseh zgornjih ugotovitev je treba na postavljena vprašanja odgovoriti, da se v okoliščinah, kot so te v postopkih v glavni stvari, javni organi države članice ne morejo sklicevati na Prvo direktivo o družbah proti obtožencem v okviru kazenskih postopkov, ker direktiva sama in neodvisno od notranjega zakona države članice, sprejetega za njeno izvedbo, ne more vplivati na opredelitev ali poostritev kazenske odgovornosti obtožencev.

Stroški

46 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (drugi senat) razsodilo:

V okoliščinah, kot so te v postopkih v glavni stvari, se javni organi države članice ne morejo sklicevati na Prvo direktivo Sveta 68/151/EGS z dne 9. marca 1968 o uskladitvi zaščitnih ukrepov za varovanje interesov družbenikov in tretjih oseb, ki jih države članice zahtevajo od gospodarskih družb v skladu s členom 58, drugi odstavek, Pogodbe, zato da se oblikujejo zaščitni ukrepi z enakim učinkom v vsej Skupnosti, proti obtožencem v okviru kazenskih postopkov, ker direktiva sama in neodvisno od notranjega zakona države članice, sprejetega za njeno izvedbo, ne more vplivati na opredelitev ali poostritev kazenske odgovornosti obtožencev.

Podpisi